

MAURICE MAETERLINCK

Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΤΑΠΕΙΝΩΝ, μετάφραση Χαρά Μπακονικόλα, εκδόσεις PRINTA/ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ, Αθήνα 2008, σσ. 176.

Η καθηγήτρια του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών και πολυγραφότατη συγγραφέας και μεταφράστρια Χαρά Μπακονικόλα έχει ταχθεί να γνωρίσει στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό τον βραβευμένο με Νόμπελ (1911) συγγραφέα και φιλόσοφο Maurice Maeterlinck, ο οποίος ήταν μέχρι πρόσφατα γνωστός στην Ελλάδα κυρίως από το «Γαλάζιο Πουλί» μέσα από τις διασκευές του για παιδικό θέατρο.

Στον τόμο *Ο Θησαυρός των Ταπεινών*, στην κλαίσιστη και άψογη επιμέλεια των εκδόσεων PRINTA, συγκεντρώνονται δεκατρία δοκίμια για το Υψηλό, για τη Σιωπή, για το Άγνωστο κι Ασύλληπτο στο ανθρώπινο μυαλό. Μυστικιστές και φιλόσοφοι, δάσκαλοι κι αναζητητές του Αγνώστου, παρελαύνουν διακριτικά από τις σελίδες αυτού του βιβλίου. Ο Νοβάλις, ο Πλωτίνος, ο Cagliostro, ο Thomas Carlyle, ο Louis-Claude de Saint-Martin, ο Αμερικανός ποιητής και στοχαστής Ralph Waldo Emerson, ο Μάρκος Αυρήλιος, ο κληρικός Johannes Ruysbroeck, ο επονομασθείς Admirable, ο Σουηδός θεοσοφιστής Emmanuel Swedenborg, ο Άγγλος στοχαστής, ποιητής και κριτικός λογοτεχνίας Samuel Taylor Coleridge, ο Διονύσιος Αρεοπαγίτης, ο γνωστός Γάλλος φιλόσοφος Blaise Pascal, οι Γνωστικοί, ο Γερμανός φιλόσοφος Arthur Schopenhauer, ο Γερμανός φιλόσοφος Immanuel Kant, ο Ολλανδός φιλόσοφος Baruch Spinoza, ο Γάλλος πεζογράφος Stendhal, είναι μερικοί μόνον από τους διανοητές και φιλοσόφους στους οποίους παραπέμπει ο πολύ-διαβασμένος και πολυγραφότατος Maurice Maeterlinck.

Ο Νομτελίστας στο δοκίμιό του «Περί Γυναικών» εκθειάζει το γυναικείο φύλο κι ανεβάζει τη Γυναίκα στο θρόνο της Μεγάλης Θεάς, απ' όπου την είχε εκθρονίσει ο δαίμονας της πατριαρχίας. «Ένα βλέμμα, ένα φιλί, και η βεβαιότητα μιας αθέατης και έντονης παρουσίας: τα πάντα έχουν ειπωθεί. Και ξέρω πια πως βρίσκομαι στο πλευρό μιας ισότιμης μ' εμένα ύπαρξης...» (σελ. 54).

Στο δοκίμιό του «Η σιωπή» γράφει: «Δεν γνωρίζομαστε ακόμη», μου έγραφε κάποιος τον οποίο αγαπούσα περισσότερο απ' όλους, «δεν τολμήσαμε ακόμη να σιωπήσουμε μαζί» (σελ. 19).

Στο πολύ ενδιαφέρον πόνημα με τίτλο «Το ξύπνημα της ψυχής» (σελ. 23-32) μιλάει για την εξέλιξη του συλλογικού Συνειδητού, αναφέρεται στην καινούργια αίσθηση του τραγικού και του δραματικού, θεωρεί ότι το αρχαίο δράμα, το ρωμαϊκό και ελισαβετιανό θέατρο είναι πλέον ξεπερασμένα αφού η εξελιγμένη ψυχή δεν αντέχει πλέον αιματηρά φονικά, δηλητηριάσεις ενθρονισμένων και άλλες ακρότητες που πηγάζουν απευθείας από τα κατώτερα ζωώδη ένστικτα της πολυδιαστασιακής ανθρώπινης ύπαρξης.

Στο δοκίμιό «Οι Ειδωποημένοι» μιλάει έναν αιώνα πριν την καθιέρωση των όρων “indigo children”, και “crystal children”, για τα παιδιά εκείνα που «Μουάζουν να βρίσκονται εγγύτερα στη ζωή από τα άλλα παιδιά και να μην υποψιάζονται τίποτε, κι ωστόσο τα μάτια τους έχουν μια βεβαιότητα τόσο βαθιά, ώστε πρέπει να ξέρουν τα πάντα και να έχουν αρκετά βράδια τον χρόνο να πουν το μυστικό τους στον εαυτό τους. Την ώρα που τα αδέρφια τους ψηλαφούν γύρω από αυτούς τη γέννηση και τη ζωή, αυτοί έχουν κιόλας αναγνωρίσει τον εαυτό τους, είναι κιόλας όρθιοι, με τα χέρια και την ψυχή έτοιμα. Με βιασύνη, φρονιμάδα και ιδιαίτερη φροντίδα, προετοιμάζονται να ζήσουν, κι αυτή η βιασύνη είναι σημάδι που με δυσκολία τολμούν να το αντικρύσουν οι μητέρες, οι οποίες εν αγνοία τους περιφρουρούν διακριτικά όλα εκείνα που δεν λέγονται» (σελ. 33). Αυτό το απόσπασμα θα μπορούσε άνετα

να ανήκει σε οποιοδήποτε βιβλίο ψυχολογίας για την τελευταία γενιά του εικοστού και την πρώτη γενιά του εικοστού πρώτου αιώνα.

Στο δοκίμιο «Η Μυστικιστική Ηθική» (σελ. 42-47) πρεσβεύει ότι «Μόλις εκφράσουμε κάτι, το μειώνουμε παράξενα» (σελ. 42), ότι οι αμαρτίες της σάρκας δεν επηρεάζουν την ψυχή: «Ένας άνθρωπος μπορεί να έχει διαπράξει όλα τα γνωστά φρικτά εγκλήματα, χωρίς να του αλλοιώσει ούτε στιγμή ακόμα και το μεγαλύτερο απ' αυτά τα εγκλήματα την πνοή δροσιάς και άυλης αγνότητας που περιβάλλει την παρουσία του. Αντίθετα, μπορεί το πηλοσάσμα ενός μάρτυρα ή ενός σοφού να σκεπάσει την ψυχή μας με πυκνά και ανυπόφορα σκοτάδια» (σελ. 44). Κι αλλού λέει: «Ακόμα και η ψυχή του σοδομίτη θα περνούσε ανάμεσα στο πλήθος χωρίς να υποψιάζεται τίποτε, κι έχοντας στα μάτια της το διάφανο χαμόγελο του παιδιού. Η ψυχή δεν παρενέβη εδώ, αλλά ακολουθούσε τη ζωή της από την πλευρά του φωτός, και μόνο αυτή τη ζωή θα θυμάται» (σελ. 43). Πολύ τολμηρή και πρωτότυπη σκέψη! Στο δοκίμιο αυτό, ο Νομπελίστας λογοτέχνης θεωρεί ότι όταν πάνε στη ζωή μας τα πράγματα από το κακό στο χειρότερο, αυτό δείχνει ότι έχουμε παραβεί αθέλα μας (από άγνοια ίσως) κάποιους μυστικούς πνευματικούς-συμπαντικούς νόμους. Ο Deepak Chopra και ο Δαλάι Λάμα, αναζητούν κι αυτοί, έναν αιώνα μετά, τους πνευματικούς νόμους της ευτυχίας.

Στο δοκίμιο «Ραΐσιμπουργκ ο θαυμαστός» μιλάει για το ενορατικό έργο ενός μοναχού: «Ξέρω την κρίση που θα εκφέρουν οι περισσότεροι άνθρωποι γι' αυτό το βιβλίο. Θα το δουν σαν έργο ενός μοναχού που έχει παραισθήσεις, ενός μοναχικού αγίου, ενός ερημίτη μεθυσμένου από τη νηστεία και εξουθενωμένου από τον πυρετό. Αυτή είναι η συνηθισμένη ιδέα που διαμορφώνουν για τους μυστικιστές, και υπερβολικά συχνά ξεχνούν ότι κάθε βεβαιότητα βρίσκεται μόνο μέσα τους. Εξ άλλου, αν είναι αλήθεια, όπως λένε, ότι κάθε άνθρωπος είναι ένας Σαΐξπηρ στα όνειρά του, θα έπρεπε να διερωτηθούν μήπως κάθε άνθρωπος, στη ζωή του, είναι ένας λανθάνων μυστικιστής, χίλιες φορές πιο μεταφυσικός από όλους εκείνους που έχουν δεσμευθεί δια λόγου» (σελ. 64). Αναφέρεται εκτενώς στις θεωρίες του Πλωτίνου για την «εσωτερικιστική» δι-όραση: «Στη διανοητική ενόραση, ο νους βλέπει τα νοητά αντικείμενα με τη βοήθεια του φωτός το οποίο διαχέει πάνω τους ο Πρώτος και, βλέποντας αυτά τα αντικείμενα, βλέπει πραγματικά το νοητό φως. Αλλά καθώς συγκεντρώνει την προσοχή του στα φωτιζόμενα αντικείμενα, δεν διακρίνει πολύ καθαρά την αρχή που τα φωτίζει. Αν, αντιθέτως, λησμονήσει τα αντικείμενα που βλέπει, για να ατενίσει μόνο το φως που τα καθιστά ορατά, αντικρίζει το φως καθαυτό και την αρχή του φωτός» (σελ. 69). Ακολουθός επιχειρεί να μας εξηγήσει πώς λειτουργεί και πώς γυμνάζεται αυτό που σήμερα λένε οι μετα-φυσικοί «τρίτο μάτι».

Στο δοκίμιο «Έμερσον» αναφέρει ως «υπερβατικό εγώ» αυτό που θα λέγανε σύγχρονοι μετα-ψυχολόγοι «Ανώτερος Εαυτός» και ορισμένοι διανοητές των ρευμάτων της New Age ορίζουν ως «Εγώ Ειμί Παρουσία». Εδώ πρεσβεύει μία σαφώς αντι-μονοθεϊστική άποψη: «Είναι αλήθεια ότι ενεργούμε ήδη σαν θεοί, και ότι όλη η ζωή μας εκτυλίσσεται μέσα σε βεβαιότητες και σε άπειρες αλάθητες ιδέες» (σελ. 77).

Στο «Νοβάλις» μιλάει για το «ποιοτικό άλμα» της ανθρωπότητας (για να θυμηθούμε το φιλόσοφο «της (υπαρξιακής) Αγωνίας» Σέρεν Κίρκεγκκααρντ) το οποίο επιτυγχάνεται με τις μοναχικές προσπάθειες κάποιων μεγάλων διανοητών: «Μπορεί κάποτε να ανακαλύψουμε τους λόγους για τους οποίους, αν ο Πλάτωνας, ο Σβέντενμποργκ ή ο Πλωτίνος δεν είχαν υπάρξει, η ψυχή του χωριστού που ωστόσο δεν τους διάβασε και ποτέ δεν τους άκουσε, δεν θα ήταν αυτό που ακριβώς είναι σήμερα» (σελ. 89). Κι αμέσως πιο κάτω: «Είναι αλήθεια ότι οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν προς στιγμήν αυθεντικά μόνο την ώρα που πεθαίνουν» (σελ. 89). «Πόσο λίγοι τόλμησαν να προχωρήσουν μέχρι τα όρια της ανθρωπίνης σκέψης!»

(σελ. 90). Στο δοκίμιο αυτό ο Maurice Maeterlinck θεωρεί ότι ακόμα και τα δυσάρεστα γεγονότα και οι τραυματικές εμπειρίες κατά τη διάρκεια της επίγειας ζωής ενός ανθρώπου μετατρέπονται ή μετασχηματίζονται από την ψυχή σε καθαρό, αγνό, άσπιλο Φως. Κι αποφαινεται αιρετικώς πιο κάτω, καταρρίπτοντας το μεγαλείο του Σαίξπηρ, ότι: «Τίποτε δεν είναι πιο θλιβερό και αποκαρδιωτικό από ένα αριστούργημα, διότι τίποτε δεν δείχνει καλύτερα την αδυναμία του ανθρώπου να συνειδητοποιήσει το μεγαλείο του και την αξιοπρέπειά του» (σελ. 93). Και δυο σελίδες πιο κάτω αποφαινεται: «Είμαστε όντα αόρατα, που ζουν μόνο μέσα τους [...]» (σελ. 95). Με δικούς μας, σύγχρονους «μετα-φυσικούς» όρους, θα μπορούσαμε να «μεταφράσουμε» ως εξής: Στο υπερβατικό, πέρα από τα πάθη και τη λογική μας, βρίσκεται το σημείο συνάντησης με τους άλλους κόσμους, με τις άλλες διαστάσεις. Όλα όσα βιώνει τα μετατρέπει η ψυχή σε Φως.

Στο δοκίμιο «Το καθημερινά τραγικό» ο Maurice Maeterlinck ισοπεδώνει το σύγχρονο Δυτικοευρωπαϊκό θέατρο, ενώ εξαιρεί τη στατικότητα ορισμένων δραματικών έργων της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας: «[...] όλο το θέατρο μας είναι αναχρονιστικό και ότι η δραματική τέχνη έχει καθυστερήσει τόσο χρόνια όσο και η γλυπτική. Δεν συμβαίνει το ίδιο με την καλή ζωγραφική και την καλή μουσική, λόγου χάρη, οι οποίες μπόρεσαν να ξεχωρίσουν και να αναπαραγάουν τα πιο κρυμμένα, αλλά όχι λιγότερα σοβαρά κι εκπληκτικά, χαρακτηριστικά της σημερινής ζωής» (σελ. 101). «Οι τραγικοί συγγραφείς μας, όπως και οι μέτριοι ζωγράφοι που εμμένουν στην ιστορική ζωγραφική, τοποθετούν όλο το ενδιαφέρον των έργων τους στην ανεκδοτολογική βία την οποία αναπαράγουν. Και αξιώνουν να μας ψυχαγωγούν με το ίδιο είδος πράξεων που έτερπαν τους βαρβάρους, για τους οποίους ήταν συνηθισμένες οι απόπειρες δολοφονίας, οι σκοτωμοί και οι προδοσίες που παριστώνται εδώ. Κι όμως, οι περισσότερες ανθρώπινες ζωές κυλούν μακριά από το αίμα, τις κραυγές και τα ξίφη, και τα δάκρυα των ανθρώπων έγιναν σιωπηλά, αόρατα και σχεδόν πνευματικά...» (σελ. 102). «Δεν ξέρω αν είναι αλήθεια πως ένα στατικό θέατρο είναι ανέφικτο. Μου φαίνεται, όμως, πως ήδη υπάρχει. Οι περισσότερες τραγωδίες του Αισχύλου είναι τραγωδίες ακίνητες. Δεν εννοώ μόνο τον *Προμηθέα* και τις *Ικέτιδες*, όπου τίποτε δεν συμβαίνει, αλλά και ολόκληρη η τραγωδία των *Χορηφών*, που ωστόσο είναι το φοβερότερο δράμα της αρχαιότητας, κάνει βήμα σημειωτόν σαν ένα κακό όνειρο μπροστά στον τάφο του Αγαμέμνονα, μέχρι να ξεπηδήσει ο φόνος, σαν αστραπή, από τη συσπώρευση των προσευχών που αναδιπλώνονται αδιάκοπα στους εαυτούς τους. Απ' αυτήν την οπτική, εξετάστε μερικές άλλες από τις ωραιότερες τραγωδίες των Αρχαίων: τις *Ευμενίδες*, την *Αντιγόνη*, την *Ηλέκτρα*, τον *Οιδίποδα επί Κολωνά*. «Έχουν θαυμάσει», λέει ο Ραζίνας στον πρόλογο της *Βερενίκης*, «τον *Αίαντα* του Σοφοκλή, που δεν είναι τίποτε άλλο από τον Αίαντα που αυτοκτονεί από θλίψη, επειδή τον κατέλαβε μανία μετά την

άρρηση των Αχαιών να του προσφέρουν τα όπλα του Αχιλλέα. Έχουν θαυμάσει τον *Φιλοκτήτη*, του οποίου όλο το θέμα είναι ο Οδυσσέας που έχρεται να αρπάξει τα βέλη του Ηρακλή. Ακόμα και ο *Οιδίπους*, μολονότι είναι γεμάτος από αναγνωρίσεις, είναι φορτωμένος με λιγότερο θεματικό υλικό κι από την πιο απλή τραγωδία της εποχής μας» (σελ. 104-105).

Στο δοκίμιο «Το άστρο» αναρωτιέται για το πεπρωμένο του ανθρώπου και το ρόλο του πόνου στην ανέλιξη της ψυχής: «Και ποιος άνθρωπος δεν δουλεύει εν αγνοία του για τη σφρηλιάτση του πόνου που θα γίνει ο άξονας της ζωής του;» (σελ. 117). «Τι κινητοποιεί όλους τους συνωμότες του σύμπαντος που τρέφονται απ' το αίμα μας;» (σελ. 119). «Τέλος, μερικοί τολμούν να μας βεβαιώσουν ότι μπορούμε να μάθουμε να γινόμαστε ευτυχημένοι, ότι καθώς γινόμαστε καλύτεροι συναντάμε ανθρώπους που βελτιώνονται, ότι ένα πλάσμα

που είναι αγαθό προσελκύει απαρεγκλίτως γεγονότα εξ ίσου αγαθά μ' εκείνο, και ότι σε μια όμορφη ψυχή και η πιο θλιβερή τύχη μεταμορφώνεται σε κάλλος» (σελ. 122). Και πιο κάτω ασχολείται με τελειώς μεταφυσική διάθεση με: «[...] τη δύναμη εκείνων που δεν ζουν ακόμη και, από την άλλη πλευρά, τη δύναμη των νεκρών» (σελ. 123). Εδώ δηλώνεται σαφώς και απερίφραστα η πίστη του Maurice Maeterlinck στη μετενοάρθρωση ή μετεμψύχωση. Πιο κάτω συλλογάζεται πάνω στην ευμαρμένη: ««Ονομάζουμε πεπρωμένο ό,τι μας περιορίζει», είπε ένας από τους σοφούς του καιρού μας. Και γι' αυτό, πρέπει να ενυγωνομούμε όλους εκείνους που ψηλαφούν τρέμοντας την περιοχή των συνόρων [...]» (σελ. 124). Υπονοεί ότι και ο ίδιος ο γράφων είναι ένας Αναζητητής του Αγνώστου, ένας σκαπανέας στην πρώτη γραμμή της Γνώσης. Και καταλήγει με μία μάλλον αλγολάγνα φιλοσοφική θεώρηση της ζωής, που απέχει πόρρω από την ελληνική θεώρηση και τον αρχαίο ελληνικό τρόπο ζωής: «Ας προσπαθήσουμε ώστε το πεπρωμένο να μην είναι πάρα πολύ στενό. Είναι ωραίο να αυξάνουμε τις λύπες του, αφού αυτό ισοδυναμεί με το να διευρύνουμε τη συνείδησή μας, η οποία είναι ο μοναδικός τόπος όπου νιώθουμε ότι ζούμε. Και είναι επίσης το μόνο μέσον να εκπληρώνουμε το ύψιστο καθήκον μας έναντι των άλλων κόσμων, αφού πιθανότατα στο χέρι μας και μόνο ελαφίεται το να αυξήσουμε τη συνείδηση της Γης» (σελ. 125).

Και περνάμε στο δοκίμιο «Η αόρατη καλοσύνη», όπου επανερχόμαστε στον πολυθεϊσμό με την ακόλουθη ξεκάθαρη δήλωση του Maurice Maeterlinck: «Οι θεοί από τους οποίους έχουμε γεννηθεί εκδηλώνονται μέσα μας με χίλιους διαφορετικούς τρόπους» (σελ. 127). Ποιοι είναι αυτοί οι θεοί; Οι προπάτορές μας σύμφωνα με την ανιμιστική θεώρηση των προγόνων; Κάποιοι καλύτεροι δημιουργοί θεοί, σύμφωνα με τους Γνωστικούς, ή απλώς κάποιοι «εξωγήινοι» οι οποίοι μπλόκασαν με το γενετικό τους υλικό τα ανθρωποειδή για να συμβάλλουν έτσι στην εξέλιξή τους; (βλέπε Urantia Book). Η απάντηση βέβαια δεν μπορεί να δοθεί από εμάς, αφού ο ίδιος ο συγγραφέας αφήνει ψήγματα θεωριών και κοσμοαντιλήψεων, χωρίς να τις υπερασπίζει σθεναρά μέχρι τέλους. Ενδεχομένως να χρησιμοποιεί αυτές τις αντιλήψεις ως καθαρά λογοτεχνικές συμβάσεις, ή απλή πρωτογενή ύλη για να δομήσει – ως σύγχρονος σοφιστής – τα ρητορικά πονήματά του. «Το αγνώ, αλλά στ' αλήθεια μόνο τότε νιώθουμε πως υπάρχει κάπου μια άγνωστη δύναμη, πως είμαστε οι θησαυροί κι εγώ δεν ξέρω ποιον Θεού που αγαπάει το παν, πως ούτε μια χειρονομία αυτού του Θεού δεν περνάει απαρατήρητη, και πως βρισκόμαστε επί τέλους μέσα στην περιοχή των πραγμάτων που δεν μας προδίδουν... Είναι αλήθεια ότι, από τη γέννηση έως τον θάνατο, δεν βγαίνουμε ποτέ απ' αυτήν την καθορισμένη περιοχή, αλλά περιπλανιόμαστε μέσα στο θείο σαν φτωχοί υπνοβάτες, ή σαν τυφλοί που ψάχνουν απελπισμένα τον ναό μέσα στον οποίο ήδη βρισκόμαστε» (σελ. 132). Εδώ ο Νομπελιόστας γίνεται πιο σαφής στη φιλοσοφική του αναζήτηση αφού ρέπει προς τον αγνωστικισμό, στην εγγενή αδυναμία του ανθρώπινου μυαλού να συλλάβει το Υπερβατικό. Κι αμέσως μετά λέει: «Πρέπει να έχεις υποφέρει για να είσαι καλός, αλλά ίσως να πρέπει να έχεις προκαλέσει πόνο για να είσαι καλύτερος» (σελ. 132). Εδώ αναπτύσσονται επιχειρήματα και παρατίθενται παραδείγματα εξομολογητικής φύσεως από την προσωπική ζωή του συγγραφέως για έναν κάποιο χωρισμό, ή μάλλον εγκατάλειψη αγαπημένου προσώπου. Ενοχές; Προσπάθεια μονομερούς διορθώσεως των τραυματικών εμπειριών του αισθηματικού παρελθόντος; Ή, απλώς, ιδεολογήματα μιάς Ντοστογιεφσκικής υπάρξεως; Και καταλήγει το δοκίμιο με ηθικοπλαστικές παρααινέσεις, του τύπου: «Να είστε βαθιά καλοί, και θα δείτε ότι κι αυτοί που σας περιβάλλουν θα γίνουν εξ ίσου βαθιά καλοί με σας. Τίποτε δεν απαντάει αλάθενα στη μυστική κραυγή της καλοσύνης όσο η μυστική κραυγή της γειτονικής καλοσύνης» (σελ. 136).

Στο προτελευταίο δοκίμιο, αυτού του υπέροχα διαφωτιστικού βιβλίου, ο Maurice Maeter-

linck ανιχνεύει την «Εσωτερική Ζωή» με ποιητικές φράσεις όπως: «Πριν σε αγαπούσα σαν αδελφό, αλλά τώρα σε σέβομαι σαν την ψυχή μου». Είναι πιθανό εκείνη την ημέρα να γεννήθηκε στον κόσμο ένα πλάσμα. Έτσι μπορούμε να γεννηθούμε κι άλλες φορές. Και σε καθεμιά απ' αυτές τις γεννήσεις, πλησιάζουμε ακόμη λίγο τον Θεό μας». (σελ. 140). Για ποιο Θεό, με θήτα κεφαλαίο ομιλεί ο Νομπελίστας συγγραφέας; Και πιο κάτω δηλώνει κατηγορηματικά: «Και οι σπουδαιότεροι άνθρωποι υπήρξαν σπουδαίοι μόνο και μόνο επειδή είχαν τη συνήθεια να ανοίγουν τα μάτια σε όλες τις λάμψεις» (σελ. 141). Κι άλλοι προτρέπει τον αναγνώστη αυτού του δοκιμίου: «Αλλά θα έπρεπε να συνηθίσουμε να ζούμε σαν ένας άγγελος που γεννήθηκε πρόσφατα, σαν μια γυναίκα που αγαπάει ή σαν ένας άνδρας που πρόκειται να πεθάνει» (σελ. 144), αφού μόνο τότε ο άνθρωπος υπερβαίνει την τύχη του βίου και αναδύεται σε δυσθεώρητα πνευματικά ύψη. Και πιο κάτω γίνεται ιδιαίτερα σαφής, παρ' όλη την ποιητικότητα της γραφής του: «Αλλά δεν θα ζήσετε μέσα στο κάλλος και τα γόνιμα βάθη της ζωής των ηρώων με το να λέτε στον εαυτό σας ότι ο Θεός είναι μεγάλος κι ότι εσείς κινείστε μέσα στο φως του. Μπορεί να θυμόσαστε πρωί-βράδυ ότι τα χέρια όλων των αόρατων δυνάμεων κινούνται σαν μια σκηνή με αμέτρητες πτυχές πάνω απ' το κεφάλι σας, χωρίς ν' αντιλαμβάνεστε ποτέ την παραμικρή χειρονομία αυτών των χεριών. Πρέπει να είστε αποτελεσματικά προσεκτικός, και είναι καλύτερα να αγρυπνείτε στη δημόσια πλατεία παρά να αποκοιμείστε μέσα στον ναό. Υπάρχει ομορφιά και μεγαλείο σε κάθε πράγμα, αφού αρκεί μια περίπτωση απροσδόκητη για να μας κάνει να τα δούμε. Οι περισσότεροι το ξέρουν, αλλά χωρίς όφελος: μόνο με το μαστίγιο της μοίρας ή του θανάτου τριγυρίζουν γύρω από τον τοίχο της ύπαρξης σε αναζήτηση ρωγμών στον Θεό. Δεν αγνοούν πως υπάρχουν αιώνιες ρωγμές και στα φτωχά τοιχώματα μιας καλύβας, και πως ακόμη και τα μικρότερα τζάμια δεν κρύβουν ούτε μια γραμμή, ούτε ένα άστρο, από την απεραντοσύνη των ουράνιων χώρων. Αλλά δεν αρκεί να κατέχεις μια αλήθεια: πρέπει κι η αλήθεια να σε κατέχει» (σελ. 147). Με τα πιο πάνω λόγια ο μεγάλος διανοητής προκαλεί ρωγμές στη φαινομενικότητα του τρισδιάστατου Ευκλείδειου χώρου μας, αφήνοντάς μας για λίγο ν' ατενίσουμε μία «φέτα», ή μία πτυχή – αν προτιμάτε – του Α-λογου. Έπειτα μιλάει εκθειαστικά για τους αληθινούς ποιητές και δοξάζει την Υψηλή Ποίηση: «Έτσι συναντάμε στους ποιητές κάποιον σίχλο που, εδώ κι εκεί, ανάμεσα στα ταπεινά συμβάντα των συνηθισμένων ημερών μας, φαίνεται σαν να μισανοίγει ξαφνικά κάτι πελώριο. Δεν έχουμε προφέρει καμία επίσημη λέξη, και θα λέγαμε ότι δεν επικαλεστήκαμε τίποτε. Κι όμως, γιατί μια φιγούρα άρρητη μας έκανε σινιάλο πίσω απ' τα δάκρυα ενός γέρου; Γιατί μια ολόκληρη νύχτα κατοικούμενη από αγγέλους απλώνεται γύρω από το χαμόγελο ενός παιδιού; Και γιατί, με αφορμή ένα «ναί» ή ένα «όχι» που ψέλλισε μια ψυχή που τραγουδάει κάνοντας μια άλλη δουλειά, είπαμε στον εαυτό μας ξαφνικά, συγκατατώντας προς στιγμήν την αναπνοή μας, ότι «εδώ είναι ο οίκος του Θεού, και ιδού μία από τις εισόδους του Ουρανού»; Αυτό γίνεται επειδή εκείνοι οι ποιητές ήταν πιο προσεκτικοί από μας απέναντι στην «ατέρμονα σκιά»... Κατά βάθος, αυτό είναι η ύψιστη ποίηση, και δεν έχει άλλο σκοπό από το να κρατάει ανοιχτές «τις μεγάλες οδούς που οδηγούν από αυτό που βλέπουμε προς αυτό που δεν βλέπουμε». Αλλά αυτό είναι επίσης ο ύψιστος σκοπός της ζωής, και είναι πολύ πιο εύκολο να τον φτάσουμε μέσα στη ζωή παρά μέσα στα ευγενέστερα ποιήματα, διότι τα ποιήματα χρειάστηκε να εγκαταλείψουν τις δύο μεγάλες φτερούγες της σωπής» (σελ. 148). Σε αυτό το απόσπασμα συνδυάζονται αρμονικά όλες οι αντιλήψεις του Maurice Maeterlinck περί σιωπής, για το Αόρατο (και εν πολλοίς Άγνωστο) για το θεό και τον άνθρωπο, για το σκοπό αυτής καθ' εαυτής της ζωής.

Από το «Μύχιο Κάλλος», το τελευταίο δοκίμιο αυτού του υπέροχα μεταφρασμένου βιβλίου, ξεχωρίζω δύο προτάσεις: «Ένα ωραίο πράγμα δεν πεθαίνει χωρίς να εξαγιάσει κάτι.

Δεν υπάρχει κάλλος που να χάνεται» (σσ. 158-159). Και πιο κάτω εξηγεί αναλυτικότερα τη θέση του: «Αν μπορούσαμε να ρωτήσουμε έναν άγγελο τι κάνουν οι ψυχές μας μέσα στη σκιά, νομίζω πως θα απαντούσε, αφού θα είχε κοιτάξει, επί πολλά χρόνια ίσως, πολύ πιο πέρα από όσα αυτές μοιάζουν να κάνουν μπροστά στα μάτια των ανθρώπων: «Μεταμορφώνουν σε κάλλος τα μικρά πράγματα που τους προσφέρονται». Πρέπει να ομολογήσουμε ότι η ανθρώπινη ψυχή διαθέτει ένα μοναδικό σθένος! Δέχεται καρτερικά να εργάζεται μια ολόκληρη νύχτα μέσα στα σκοτάδια, όπου οι περισσότεροι από εμάς την εκτοπίζουν και όπου κανείς δεν της μιλάει. Εκεί κάνει ό,τι μπορεί χωρίς να παραπονιέται, και αγωνίζεται να αποσπάσει από τις πέτρες που της πετούν τον πυρήνα αιωνίου φωτός τον οποίο ίσως αυτές να περιέχουν. Και καθώς καταγίνεται μ' αυτό, παραφυλάει τη στιγμή που θα μπορέσει να δείξει σε μια αδελφή πιο αγαπημένη, ή, κατά τύχη πιο κοντινή της, τους θησαυρούς που συσώρευσε με κόπο. Υπάρχουν, όμως, χιλιάδες υπάρχεις τις οποίες καμία αδελφή δεν επισκέπτεται, όταν η ζωή την έχει κάνει τόσο άτολμη, ώστε φεύγει χωρίς να πει τίποτε και χωρίς να μπορέσει να στολιστεί ούτε μια φορά με τα ταπεινότερα κοσμήματα του ταπεινού της στέμματος...» (σσ. 161-162). Θεωρώ ότι σε αυτό το τελευταίο του δοκίμιο ο λόγος του Maurice Maeterlinck είναι σαφώς μεταφυσικός, κινείται με ποιητική άνεση στα υπερβατικά πεδία, και μιλάει με βεβαιότητα αθώου παιδιού για την ύπαρξη του Θεού (ή των θεών) και των αγγέλων. Ξεχωρίζω μερικές ευφυνώς συμπυκνωμένες προτάσεις από αυτό το δοκίμιο που φέρει τον σαφέστατο τίτλο «Το μύχιο κάλλος»: «Το να αγαπάς έτσι, σημαίνει να μην έχεις πια την ανάγκη να συγχωρήσεις. Το να αγαπάς έτσι, σημαίνει να μην μπορείς πια τίποτε να κρύψεις, [...] Το να αγαπάς έτσι, σημαίνει να μη βλέπεις πια το κακό παρά μόνο για να αποκαθάρεις την επείκεια και για να μάθεις να μη συγγείεις πια τον αμαρτωλό με την αμαρτία του» (σελ. 165). Και πιο κάτω: «Δεν χρειάζεται πλέον ο θάνατος, οι δυστυχίες ή τα δάκρυα για να εμφανιστεί η ψυχή: αρκεί ένα χαμόγελο» (σελ. 166). «Διότι υπάρχει και μια καλοσύνη νεκρή, φτιαγμένη μόνο από παρελθόν» (σελ. 166). Κλείνοντας αυτό το δοκίμιο ο Νομπελίστας συγγραφέας παραπέμπει στον Πλωτίνιο και δηλώνει: «« [...] Να γιατί τα λόγια που λέμε εδώ δεν απευθύνονται σε όλους τους ανθρώπους. Αν όμως έχεις αναγνωρίσει μέσα σου το κάλλος, εξυψώσου στην ανάμνηση του νοητού κάλλους...»» (σελ. 167).

Πολλές θεωρίες και σκέψεις που αναπτύσσει ο Maurice Maeterlinck στα δοκίμιά του, που συγκεντρώνονται στον *Θησαυρό των Ταπεινών*, συγγενεύουν με απόψεις και θέσεις των σύγχρονων «ευαγγελιστών» μιάς Νέας Εποχής (New Age). Άλλες πάλι απόψεις και θέσεις του Νομπελίστα συγγραφέα παραπέμπουν σε μάλλον πεπαλαιωμένες μονοθεϊστικές αντιλήψεις, σύμφωνα με τις οποίες η ψυχή του ανθρώπου διδάσκεται κυρίως μέσα από την ποιότητα της οδύνης.

Μπορεί ο κάθε αναγνώστης αυτού του εξαιρετου βιβλίου των εκδόσεων PRINTA (σε μετάφραση της ανυπέρβλητης σε γλωσσική δεινότητα και εκφραστική επάρκεια Χαράς Μπακοκόλα), να διαλέξει και να μελετήσει τα αποσπάσματα που τον ενδιαφέρουν, και μέσα από αυτά να εμβαθύνει περαιτέρω σε σκέψεις, θεωρίες, φιλοσοφικές εποπτείες και ενοράσεις από την Κλασική Αρχαιότητα μέχρι τα μέσα του εικοστού αιώνα. Το υλικό είναι πλούσιο, ευφυνώς δομημένο, και επιστημονικά οργανωμένο με παραπομπές και σημειώσεις για όλα τα πρόσωπα και τα φιλοσοφικά ρεύματα που αναφέρονται.